

Otázka: Řecká přírodní filosofie

Předmět: Společenské vědy, Filosofie

Přidal(a): Simča B.

ŘECKÁ PŘÍRODNÍ FILOSOFIE

- Povaha filozofického tázání,
- Vztah k jiným formám vědění,
- Předpoklady vzniku filozofie v Řecku,
- Rysy nejstarší filozofie,

Filosofie = filein = láska, milovat + sofia = moudrost = láska k moudrosti, milovat moudrost,

- původně zahrnovala všechny lidské poznatky, nebyla úzká specializace -> postupně nové poznatky -> odštěpování - matematika, fyzika, v 19. století - psychologie a sociologie a ve 20. století politologie,
- filozofie dnes - východiskem je nějaká pochybnost (o všem, co je kolem), kladou se otázky (Vidíme svět kolem dobře?, posmrtný život, proč to tak je, absolutní pravda) -> otázky nemají jednoznačnou odpověď,
- filozofie = ucelený pohled na svět, společnost, člověka, postavení člověka = systém názorů,
- kdo je filozof - člověk, který pochybuje o své pravdě, o světě, o sobě,
- vznikla v 6. století př. n. l. v Řecku - ale pokusy vysvětlit si svět jsou staré jako lidstvo samo - až 4500 př. n. l. - neříkalo se tomu filozofie (Egypt),
- filozofické bádání začíná i končí otázkou,

Filozofické disciplíny:

- **ontologie** = nauka o bytí a jsoučnu; jsoučno = vše, co existuje – jednotlivé prvky bytí; bytí = způsob, jak žijeme,
- **gnozeologie** (=noetika) = nauka o poznatelnosti světa; zda-li a jak je možné poznat svět,
- **filozofická antropologie** = zkoumá podstatu člověka jako specifického prvku jsoučna,
- **logika** = nauka o způsobech, možnostech a formách správného usuzování,
- **etika (praktická filozofie)** = předmětem je usuzování, co je dobro a zlo, postoje a jednání člověka, zařazení do kategorií dobro X zlo,
- **Estetika** - nauka o krásnu,
- **dějiny filozofie**,
 - patří sem i sociologie a politologie (odčlenily se, ale nelze je úplně odtrhnout),
 - **Jiné formy vědění o světě:**
 - mýtus,
 - umění,
 - náboženství,
 - věda,

Vztah filozofie k formám vědění:

- Filozofie a mýtus (báje)
 - epické útvary, které se původně předávaly ústně – jak vznikl svět, jak se život vyvíjí,
 - všechny mýty stanovují jako jasnou věc, jak následoval pořádek po chaosu – svět je uspořádaný jednou pro vždy,
 - mytologicky chápající člověk – svět je vyřešený -> z mýtu vznikla filozofie – ukázalo se, že vysvětlený svět je znovu problémový,
- Filozofie a náboženství,
 - náboženství = vysvětlení stavu světa, vzniklo na určitém stupni vývoje,
 - animismus = víra v duchy,
 - totemismus = úcta zvířat,
 - fetišismus = uctívání předmětů, v Evropě nezakořenilo, je v Tichomoří -> nedotknutelnost věci – tabu,
 - poté vznikla náboženství: národní – judaismus (náboženství jednoho národa) a univerzální – křesťanství, islám,
 - náboženství je otázka víry X filozofie je rozumová věda,
 - vztah filozofie a náboženství:

- jdou proti sobě - je tam rozpor, filozofie vysvětluje náboženství jako protiklad,
- filozofie a náboženství jsou totéž - tvoří jednotu, filmování v rámci náboženství, ve středověku,
- filozofie a náboženství je něco úplně jiného - netýkají se, existují vedle sebe a každý má svůj problém,

Filozofie a umění

- usilují o totéž,
- pokouší se podívat na svět z jiného úhlu,
- umění = podívat se na svět máám pohledem, pochybovat o něm, snaha zachytit jevy kolem nás jinak než běžnýma očima,
- spousta umělců byla filozofové,
- umění - jde o smysly, krásu, dokonalost zobrazení,
- filozofie - jde o rozumovou argumentaci,
- umělec cítí emocionálně,
 - filozofie a věda,
 - všechny vědy se vyčlenily z filozofie,
 - vědy:
 - reálné - společenské (sociologie, psychologie) a přírodní (zabývají se konkrétním obrazem přírody - biologie, chemie),
 - formální - nástroje, jde o formu - matematika, logika,
 - ve filozofii zůstalo pouze to, co nelze přenechat jiné vědě - např. smysl dějin, vyšší smysl života,
 - když začneme otázku hodně zobecňovat, dostaneme se do filozofie,
 - filozofie je služka reálných věd, je souhrnem, analýzou jejich výpovědí, zpracovává jejich výsledky,

Periodizace antické filozofie

- století př. n. l. - Řecko,
- poté pokračuje v Římě od 1. st. n. l.,
- vliv křesťanství,
- doba vzniku filozofie v Řecku - zánik starověkých kultur, které řeckou kulturu obohatily

(Féničané, Babylonská říše...),

- zakládání měst, vznik filozofie v řeckých městech v Malé Asii,

Kosmologické období:

- 5. století př. n. l.,
- období předsokratovských myslitelů,
- hlavní téma: nalezení řádu vesmíru -> logos (řád) + kosmos (vesmír) -> kosmologie,
- také název přírodní filozofie,
- představitelé: Herakleitos, Pythagoras, Zenón, Démokritos,

Období antropologického obratu:

- od přírody se vrací k člověku,
- 4. století př. n. l.,
- hlavní téma: člověk,
- období klasické řecké filozofie,
- představitelé: Sofisté, Sokrates, Platón, Aristoteles,

Helénismus:

- století př. n. l. - 1. st. n. l.,
- změna vlády - nadvláda Říma nad Řeckem,
- uhnutí k etice,
- hlavní téma: etika = hledání správného způsobu života,
- úpadek,
- směry: stoicismus - nezabývá se maličkostmi; spekticismus, epikureismus - užívání světa; novoplatonismus; eklekticismus - spojení předchozích 3 směrů,
- Archetyp = něco, co je staré, například archetyp muže - hledáme v něm staré vlastnosti,

Proč vznikla filozofie v Řecku?

- kvůli zeměpisné poloze - aktivní kontakty s Čínou, Indií a Židy,
- značný stupeň blahobytu (rozvinutá výroba, někteří lidé nemuseli pracovat),
- svět řeckých mýtů - vzory správného chování, vysvětlují nevysvětlitelné - nahrazeno obecnými pojmy,

Kosmologie (Kosmologické období)

- V Řecku,
- nejstarší období,
- zabývali se povahou světa, jednotícím principem -> arché - trvalá látka = pralátka - všechno muselo z něčeho vzniknout,
- svět je uspořádaný celek, hledali řád, harmonii,
- filozofové z Milétu -> **Milétská škola** (Malá Asie) - Thalés, Anaximenes, Anaximandros,
 - **Thalés,**
 - Zachovaly se pouze zlomky jeho myšlenek,
 - žil okolo roku 640 př. n. l.,
 - kupec -> hodně cestoval (Egypt...),
 - vychytralý obchodník,
 - státník, přírodovědec, babylonské poznatky o astronomii,
 - zjistil, že bude hodně oliv -> nakoupil olivovníky z okolí -> bohatství,
 - předpověděl zatmění Slunce - 581 př. n. l. -> den předpovědění zatmění Slunce -> začátek řecké filozofie,
 - Arché = voda -> všechno povstalo z vody a zase se do ní vrátí,
 - **Anaximenes,**
 - Arché = vzduch - princip všech věcí je zhušťování a zředování vzduchu (všechny věci jsou ze vzduchu o různé hustotě),
 - **Anaximandros,**
 - otázka, zda není arché něco obecnějšího,
 - smysly nás klamou (halucinace, fata morgana, hladina vody je prohnutá, slyšení zvuku...),
 - arché - látka, která není vázána na smysly,
 - všechny věci a jevy mají hranice - peras,
 - arché = látka bez hranic = apeiron (obecná látka bez hranic, věci z ní vznikají a vracejí se do ní),
 - **Herakleitos z Efesu,**
 - samotář,
 - „temný filozof“ - buď měl tmavší pleť, nebo byl pesimista - temné a těžko srozumitelné myšlenky,
 - nebyl demokrat,
 - starší současník Pythagora,
 - z aristokratické rodiny, pohrdal lidmi,
 - největší myslitel rané filozofie -> většina je špatná, menšina je dobrá -> demokracie je špatná (hloupí lidé),
 - Arché = oheň, veškerá energie, i lidská duše a svět,

- užíval aforismy = stručné, ironické výroky,
- ve vyšším věku žil v horách, živil se rostlinami,
- zakladatel dialektiky - každá věc potřebuje k bytí protiklad (den X noc; život X smrt) -> mezi protiklady je napětí - vše pozitivní se shoduje, z neshodného je nejkrásnější harmonie -> mezi protiklady je tvůrčí napětí, boj -> prostředek vývoje,
- svět je nestvořený a existuje od věčnosti - není se ke komu modlit,
- 2 výroky:
 - „Nelze vstoupit dvakrát do jedné řeky.“ - všechno se mění a vyvíjí,
 - „Vše plyne, nic netrvá.“ - Panta rhei,
 - věci kolem dávají smysl - lobos - vnitřní řád,

Pythagorejská škola

- tajná,
- Pythagoras,
 - narozen na ostrově Samos u Milétu,
 - tajemný,
 - pohádal se s místním vládcem -> opustil ostrov -> procestoval svět (Egypt - naučil se čít hieroglyfy) -> usadil se v jižní Itálii -> založil školu (sektu) - instituce, politická organizace, náboženství - mohly tam i ženy - oženil se v pozdním věku se svou žačkou,
 - drsné přijímací zkoušky - např. 5 let mlčení - kdo plýtvá slovy, ukazuje svou prázdnotu,
 - žili společně, společný majetek, vegetariáni, zákaz mluvení o spolku na veřejnosti,
 - nedochovaly se spisy - vše víme z citací,
 - věnoval se i hudbě - hudební teorie na matematickém základě -> Pythagorejské ladění postupem Čistý květ,
 - arché = číslo - vše, i vztahy, lze převést na čísla,
 - 10 magické číslo - minimální počet bodů, který je nutný ke konstrukci vesmíru,
 - rovnice: 1 (bod) + 2 (2 body na přímku) + 3 (3 body pro trojúhelník) + 4 (jehlan) = 10,
 - harmonie sfér - vesmír je uspořádán podle matematických principů (matematika je zobecnění, je nad tímto světem, je to počátek),
 - všechno je kombinace čísel,
 - nešlo mu o hmotu,
 - harmonická bytost - všechno řídí v souladu s věcmi,

Elejská škola

- **Xenofanés,**
 - zakladatel,
 - kritika bohů -> jsou stvoření podle představ člověka,
 - Elej - jižní Itálie,
 - lidé si vytvořili boha,
 - znalosti jsme si dobyli sami,
- **Parmenidés,**
 - hlavní představitel,
 - skutečný filozof,
 - Arché - nesmí být závislá na našich smyslech (klamou nás), poznání je v rozumu,
 - „Jsoucí je a nejsoucí není.“ - svět si představoval jako sklen,
 - skleněnou kouli -> vše, co tu je, existuje -> nejsou tu žádné mezery -> pohyb není, je to jen zdání našich smyslů,
- **Zenón z Eleje,**
 - žák Parmenida -> podporoval jeho učení -> apórie = krátké příběhy, na kterých ukazoval, že pohyb není možný -> byly vyvráceny existencí diferenciálního počtu v novověku -> součet nekonečného počtu čísel je vždy číslo konečné -> prostor nemůžeme donekonečna dělit,
- **Atomisté,**
- **Demokritos,**
 - bohatý člověk,
 - kupec, cestoval,
 - zajímal se o politiku, všestranně talentovaný - předpověděl velký déšť,
 - ve stáří oslepl (nebo se oslepl sám), aby se mohl plně zajímat o filozofování a nebyl rušen smysly,
 - dožil se téměř 100 let,
 - obdivoval ho Cicero,
 - žil v době rozkvětu Athén (demokracie) -> stoupenec athénské demokracie,
 - vyvracel elejské učení o nemožnosti pohybu,
 - arché = atom - vše se skládá z atomů (i duše) - je počátkem všeho, mezi atomy ke prázdny prostor, jsou nedělitelné, trvalé -> atomy se spojují, mají primární a sekundární vlastnosti, sekundární závisí na našich smyslech a primární na předmětech,
 - duše člověka je smrtelná - oživuje tělo, je z atomů -> myšlení je produktem hmoty,
 - vnímání:
 - smyslové - povrchní,

- rozumové – zachytí podstatu,
- svět je tu věčně, není stvořený,
- vše se pohybuje a mění,
- „smějící se filozof“,
- Výroky:
 - „Je rozumný, kdo se nermoutí pro to, co nemá, nýbrž se raduje z toho, co má.“
 - „Kdo dostane dobrého zete, nalezne syna, kdo nedostane, ztratí dceru.“
 - „Vzdělanost je šťastným lidem ozdobou a nešťastným útočištěm.“
- **Leukippos**
 - zakladatel,
 - zákon kauzality – vše má příčinu, důsledek, věci nevznikají bez příčiny, vše má svůj důvod,
- **Anaxágorás,**
 - současník Perikla,
 - spojovací článek mezi Demokritem a Platónem,
 - předpokládal nekonečné množství semen -> hmotná substance,
 - Rozum – nadpřirozená bytost, spojuje semena,
 - vysvětlil zatmění Měsíce (stín Země),
 - domníval se, že je Měsíc podobný Zemi a obývají ho osoby,
 - dožil ve vyhnanství – byl obviněn z bezbožnosti,
- **Eupedoklés,**
 - uznával 4 živly – oheň (Herakleitos), voda (Thalés), vzduch (mílétská škola), země (Demokritos),
 - hnací síly:
 - oddělující – nenávisť,
 - sjednocující – láska,
 - pokládal se za boha -> vrhl se do kráteru Etny -> sopka jeho božství nepotvrdila,
 - eklektik = vybírač, vykrádal učení a vytvořil si vlastní,
 - víra v převtělování.